

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 21, Nr 1/2017, tom II
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

**W poszukiwaniu determinant i uwarunkowań
wysokiej efektywności organizacji: teoria i praktyka**

Barbara Zbroińska¹

INSTYTUCJE ZMNIEJSZANIA RYZYKA UPADŁOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza zjawiska upadłości przedsiębiorstw w Polsce w ciągu ostatnich 5-ciu lat oraz ocena zdolności adaptacyjnej instytucji do zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej. W badaniu wykorzystano dane o kształtowaniu się wskaźnika zatorów płatniczych BIG oraz Global Insolvency Index. Warunki działalności gospodarczej kształtowane są przez otoczenie instytucjonalne oceniane na podstawie zdolności adaptacyjnej instytucji do nowych zjawisk. Instytucje spełniają to kryterium, jeśli zaprojektowane przez nie bodźce prowadzą do zwiększenia efektywności gospodarowania i minimalizacji negatywnych efektów zewnętrznych. Zatory płatnicze i bankructwa stanowią istotny problem polskiej gospodarki. Analiza danych nie potwierdza prostej zależności pomiędzy stanem koniunktury, a upadłością polskich przedsiębiorstw, co świadczy o złożoności zjawiska oraz słabości instytucji formalnych i nieformalnych. Próbą ich dostosowania są nowe rozwiązania przepisów prawa restrukturyzacyjnego, wprowadzone z początkiem 2016 r.

Słowa kluczowe: upadłość przedsiębiorstwa, prawo restrukturyzacyjne

Wstęp

Trwała utrata zdolności do regulowania zobowiązań bieżących prowadzi do bankructwa. Problemy finansowe przedsiębiorstwa mogą być skutkiem błędnych decyzji przedsiębiorcy, obiektywnych uwarunkowań wynikających ze zmian w otoczeniu makroekonomicznym, w tym zmiany polityki gospodarczej państwa, a także w otoczeniu mikroekonomicznym kształtowanym przez relacje rynkowe. Jedną z istotnych przyczyn utraty płynności finansowej są zatory płatnicze identyfikowane powstawaniem przeterminowanych należności. Czynnikiem sprzyjającym narastaniu

¹ Dr hab. prof. UJK Barbara Zbroińska, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

zaległości płatniczych jest spadek aktywności gospodarczej w fazie spowolnienia oraz odbieranie negatywnych impulsów koniunkturalnych z zagranicy. W świetle teorii neoklasycznej upadłość przedsiębiorstw wpisana jest w mechanizm wolnego rynku, stanowi jego naturalną konsekwencję, oczyszcza gospodarkę z podmiotów niekonkurencyjnych. Proces efektywnej realokacji zasobów należy uznać za zjawisko korzystne z punktu widzenia gospodarki, ale nie zawsze musi odbywać się kosztem upadku przedsiębiorstwa znajdującego się w przejściowych trudnościach finansowych. Warunki działalności gospodarczej kształtowane są przez prawo gospodarcze stanowiące element otoczenia instytucjonalnego². Jego jakość ocenia się na podstawie zdolności adaptacyjnej instytucji do nowych zjawisk. Taką właściwość posiadają instytucje, jeśli zaprojektowane przez nie bodźce prowadzą do zwiększenia efektywności gospodarowania i minimalizacji zjawisk negatywnych, np. ujemnych efektów zewnętrznych, *rent seeking*, „jazdy na gapę”. Zatory płatnicze i bankrutstwa stanowią istotny problem polskiej gospodarki, wzmagają brak zaufania uczestników rynku świadcząc o słabości instytucji formalnych i nieformalnych. Próba ich dostosowania są nowe rozwiązania przepisów prawa, wprowadzone z początkiem 2016 r.

Celem artykułu jest analiza zjawiska upadłości przedsiębiorstw w Polsce w okresie 5-ciu lat: 2010-2015 oraz ocena zdolności adaptacyjnej otoczenia instytucjonalnego do zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej. Materiałem źródłowym do analizy i wnioskowania są dane o kształtowaniu się wskaźnika zatorów płatniczych BIG oraz globalnego wskaźnika upadłości GII (*Global Insolvency Index*).

1. Zjawisko zatorów płatniczych

Źródłem zatorów płatniczych są kaskadowo narastające przeterminowane należności na skutek nieregulowania zobowiązań w terminie ich zapadalności. Przedsiębiorcy nie otrzymujący w terminie spłaty należności stają się ogniwem łańcucha, do którego włączeni zostają kontrahenci nie otrzymujący zapłaty i nie spłacający zobowiązań wobec swoich wierzycieli. Na ryzyko utraty płynności finansowej narażone są w największym stopniu małe i średnie przedsiębiorstwa dysponujące niewielkim kapitałem, dla których nieotrzymane środki z tytułu należności stanowią silne zagrożenie dalszej działalności. Zjawisko zatorów płatniczych jest monitorowane na podstawie grupy losowo wybranych przedsiębiorstw z branży produkcji przemysłowej, budownictwa, handlu i usług, zatrudniających od 10 do 249 pracowników, które odnotowały należności przeterminowane powyżej 60 dni³. Celem cyklicznych raportów jest informowanie o wartości Indeksu Zatorów Płatniczych BIG (IZP BIG), przyjmującego wartości w przedziale (-100;100), który obrazuje zmiany poziomu bezpieczeństwa prowadzenia działalności z powodu opóźnień w płatnościach. Spadek wartości indeksu oznacza wzrost opóźnień, czyli pogorszenie sytuacji pod względem terminowości spłaty zobowiązań, tym samym wzrost zatorów

² M. Lissowska, *Instytucje gospodarki rynkowej w Polsce*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 53.

³ Raport BIG, Indeks zatorów płatniczych BIG, Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor S.A. WWW.big.pl/RaportBIG, (grudzień 2015).

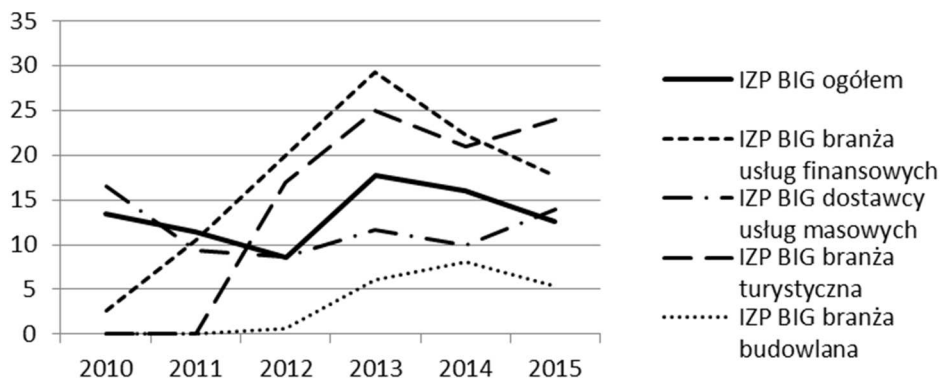
płatniczych. Dane dotyczące kształtowania się indeksu wskazują – wbrew oczekiwaniom – na brak korelacji z tempem wzrostu PKB, co oznacza że zjawisko ma charakter trwały i jest niewrażliwe na koniunkturę gospodarczą (tabela 1, rys. 1).

Tabela 1. Wartości Indeksu Zatorów Płatniczych BIG

Kategoria	2010	2011	2012 grudzień	2013 grudzień	2014 wrzesień	2015 maj
IzP BIG ogółem	13,4	11,5	8,6	17,8	16,0	12,6
IzP BIG branża usług finansowych*	2,7	10,5	19,9	29,2	22,3	17,6
IzP BIG dostawcy usług masowych**	16,5	9,4	8,7	11,7	9,9	14,0
IzP BIG branża turystyczna	.	.	16,9	25,0	21,0	24,0
IzP BIG branża budowlana	.	.	0,6	6,1	8,1	5,4
IzP BIG produkcja i przetwórstwo	11,1
PKB rok poprzedni=100, w %	103,7	105,0	101,6	101,3	103,3	103,6

* Pośrednictwo pieniężne, pośrednictwo finansowe pozostałe, ubezpieczenia oraz fundusze emerytalno-rentowe, bez gwarantowanej prawnie opieki społecznej, działalność pomocnicza związana z pośrednictwem finansowym, działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami i funduszami emerytalno-rentowymi.

** Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej, wytwarzanie paliw gazowych; dystrybucja paliw, produkcja ciepła (pary wodnej i gorącej wody), obór i uzdatnianie wody, z wyłączeniem działalności usługowej, zarządzanie nieruchomościami, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami. Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportów BIG, Indeks zatorów płatniczych BIG, Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor S.A. oraz dane GUS, <http://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/>.

Rysunek 1. Wartość indeksu IZP BIG ew wybranych branżach

Źródło: Na podstawie danych z tabeli 1.

Najwyższy poziom wskaźnika w badanym okresie odnotowano w 2013 r. W kolejnych latach wartość indeksu zmniejszała się do poziomu 16,0 w trzecim kwartale 2014 r. i 12,6 w drugim kwartale 2015 r. pomimo dobrej koniunktury. Po rozszerzeniu próby badawczej na mikroprzedsiębiorstwa, w listopadzie 2015 r. indeks

przyjmuje wartość 3,0. Wzrost ryzyka powstawania zatorów płatniczych potwierdzają subiektywne opinie przedsiębiorców uznających je za istotną trudność działalności gospodarczej. Najbardziej podatną branżą na zatory płatnicze jest budownictwo, które charakteryzują długie cykle rotacji należności. Relacja zobowiązań do należności w budownictwie wynosi 95,4% i przewyższa średnią dla gospodarki wynoszącą 93,3% oraz dla produkcji przemysłowej – 82,6%⁴.

Najczęściej podejmowane działania przez przedsiębiorców w celu uniknięcia zatorów płatniczych mają charakter miękkie, polegają na wysyłaniu monitów i wezwań do zapłaty (24% badanych według raportu), analizowaniu sytuacji finansowej kontrahenta (19%), rzadziej uciekają się do windykacji na drodze prawnej (19%), żądania przedpłaty za zamówienie (14%) i blokady dostaw (11%).

2. Upadłość przedsiębiorstwa

W gospodarce rynkowej, której istotą jest konkurencja przedsiębiorstw, bankrutwa należą do normalnych zjawisk gospodarczych. Funkcjonowanie przedsiębiorstwa odbywa się w warunkach ryzyka związanego ze stanem otoczenia bliższego i dalszego. Nieustanny proces upadania i powstawania nowych podmiotów jest skutkiem poszukiwania lepszego, bardziej opłacalnego zastosowania zasobów. Upadłość i bankrutwo potocznie traktowane jako synonimy, w pracach naukowych nabierają odmiennego znaczenia⁵. Bankrutwo jako kategoria ekonomiczna oznacza stan, w którym przedsiębiorca nie wywiązuje się z zobowiązań, a jego zadłużenie przewyższa wartość majątku. Upadłość jest instytucją prawa, oznaczającą postępowanie sądowe mające na celu sprawiedliwe zaspokojenie roszczeń wierzycieli z masy upadłościowej. Upadłość w sensie prawnym prawie zawsze poprzedzona jest bankrutwem, ale nie zawsze konsekwencją bankrutwa (upadłości ekonomicznej) jest upadłość prawna. Taka sytuacja będzie miała miejsce, gdy majątek bankruta jest zbyt mały dla pokrycia kosztów postępowania sądowego i zaspokojenia wierzycieli lub, gdy dłużnik zaspokoił roszczenia z innych zasobów, niż majątek przedsiębiorstwa.

Wśród przyczyn bankrutwa przedsiębiorstwa wymienia się brak doświadczenia w prowadzeniu biznesu, nieefektywne zarządzanie, niedostatek kapitału, nadmierny optymizm w szacowaniu zdolności kredytowej, niedostrzeganie zmian w otoczeniu i nasilającej się konkurencji. Problemy ujawniają się utratą płynności finansowej. Kategoria płynności finansowej oznacza zdolność do regulowania w terminie i w wymaganej wysokości zobowiązań bieżących⁶. Najprostszym narzędziem pomiaru i oceny jest wskaźnik finansowy bieżący i szybki płynności finansowej. Utrata płynności finansowej stanowi zagrożenie dla jednostek ponoszących straty w długim okresie i prowadzi do utraty zdolności do kontynuacji działania⁷. Źródła

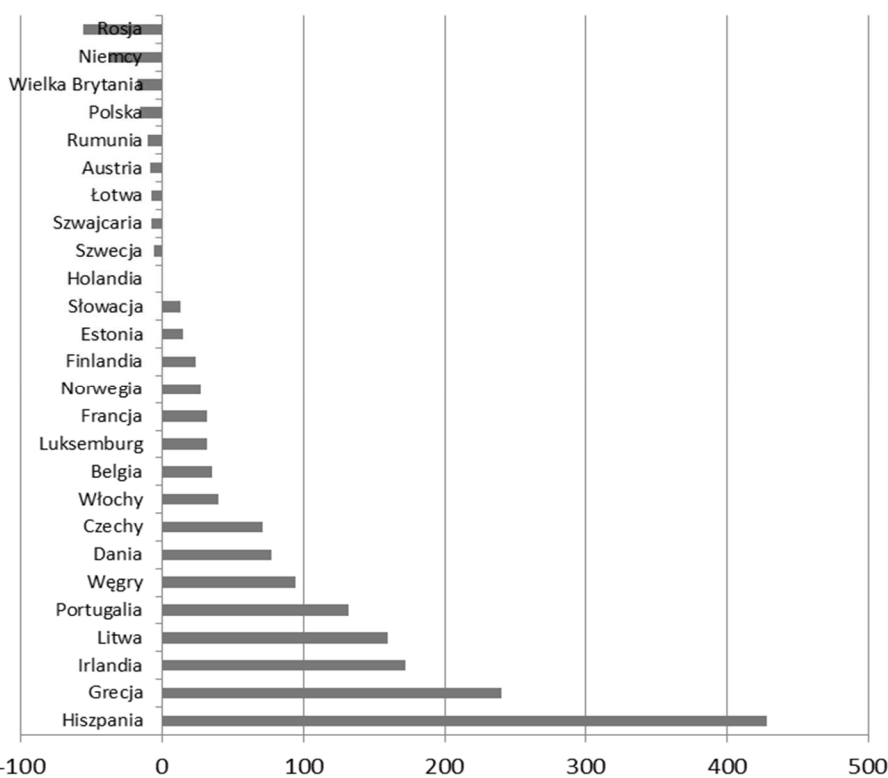
⁴ Dane GUS, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-podmiotow-gospodarczych-i-vi-2014,11,11.html>, (marzec 2016).

⁵ A. Tokarski, *Charakterystyka podstawowych rodzajów upadłości firm w edukacji przedsiębiorczości*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2012 nr 8, s. 169-182.

⁶ W. Gabrusewicz, *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2007, s. 257.

⁷ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2014, s. 242.

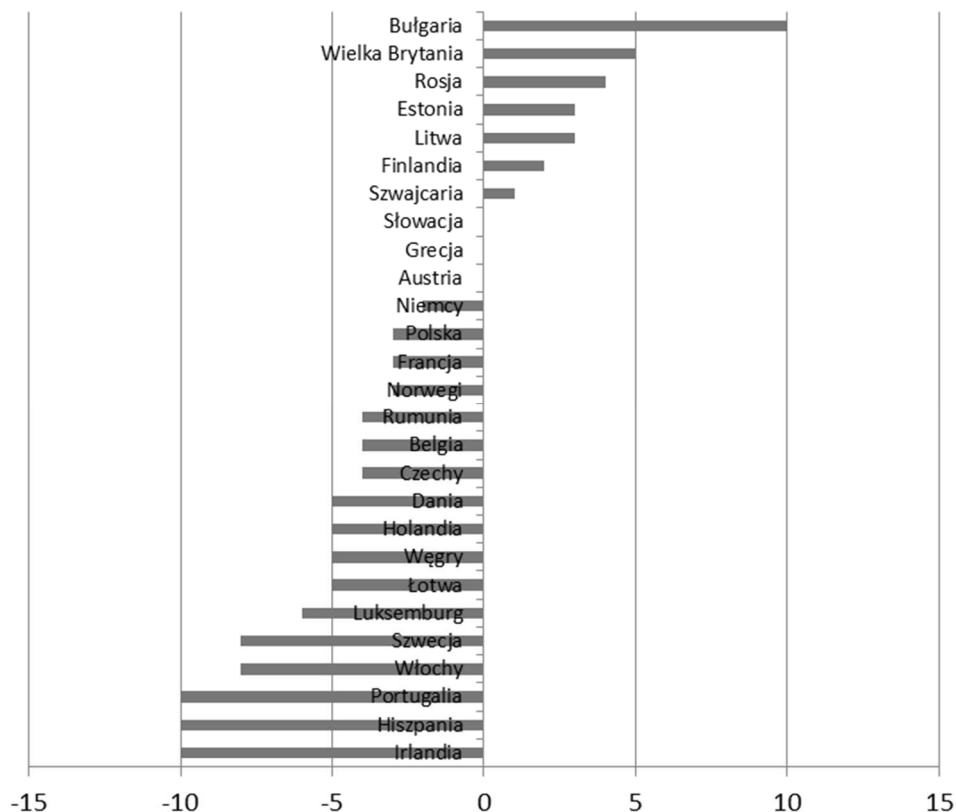
zagrożenia dla kontynuacji działania tkwią w strukturze finansowej jednostki lub w sferze działalności operacyjnej. Międzynarodowe standardy określają zagrożenia w obszarze finansowym na podstawie symptomów takich, jak: brak realistycznych możliwości spłaty terminowych pożyczek, przewidywane wycofanie finansowego wsparcia wierzycieli, ujemne przepływy środków pieniężnych, odbiegające od wielkości standardowych wartości wskaźników finansowych, żądania dostawców płatności w gotówce. Wśród symptomów działalności operacyjnej wymienia się utratę rynków zbytu, odejście kluczowego personelu, rozważanie likwidacji jednostki, niedobór surowców, problemy kadrowe⁸. Zagrożenie kontynuacji działalności nasilają ponadto niekorzystne zmiany polityki gospodarczej, brak ubezpieczenia od następstw zdarzeń nadzwyczajnych, toczące się procesy sądowe.

Rysunek 2. Średnia zmiana upadłości w 2015 r. w stosunku do okresu sprzed kryzysu, w %.

Źródło: Euler Hermes Economic Outlook 2015-16, Economic Outlook no 1220-1221, September-October 2015, Business Insolvency Worldwide, <http://www.eulerhermes.com/mediacenter/news/pages/press-release-economic-outlook-2015-16-theinsolvency-u-turn.aspx>, (maj 2016).

⁸ Krajowy Standard Rewizji Finansowej 570 w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Badania 570 (IAASB) Kontynuacja Działalności, Załącznik nr 1.24 do uchwały Nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r.

Rysunek 3. Indeks upadłości GII w 2016 r., w % (prognoza)

Źródło: Euler Hermes Economic Outlook 2015-16, Economic Outlook no 1220-1221, September-October 2015, Business Insolvency Worldwide, <http://www.eulerhermes.com/mediacenter/news/pages/press-release-economic-outlook-2015-16-theinsolvency-u-turn.aspx>, (maj 2016).

Złożoność zjawiska upadłości zwłaszcza w kontekście globalizacji procesów gospodarczych i efektu domina wykraczającego poza granice kraju inspirują naukę do poszukiwania narzędzi wczesnego ostrzeżenia przed zagrożeniem. Służą temu liczne modele bankructwa wypracowane przez naukę i stale doskonalone pod wpływem obserwacji tego zjawiska⁹.

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw wrażliwa jest na zmiany stanu koniunktury gospodarczej. Kraje, które najsilniej dotknął kryzys światowy zapoczątkowany w 2008 r. odnotowały wysoki wzrost upadłości w porównaniu do okresu poprzedzającego. Spośród państw europejskich największy, kilkukrotny wzrost upadłości w stosunku do okresu przedkryzysowego nastąpił w Hiszpanii (428%), Grecji

⁹ E. Mączyńska, M. Zawadzki, *Dyskryminacyjne modele predykcji bankructwa przedsiębiorstw*, „*Ekonomista*” 2006 nr 2, s. 205-235 oraz L. Bednarski, *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007, s. 168.

(240%), Irlandii (172%)¹⁰. Polska gospodarka należy do nielicznej grupy państw, w których w 2015 r. upadłości jest mniej niż przed kryzysem (rys. 2).

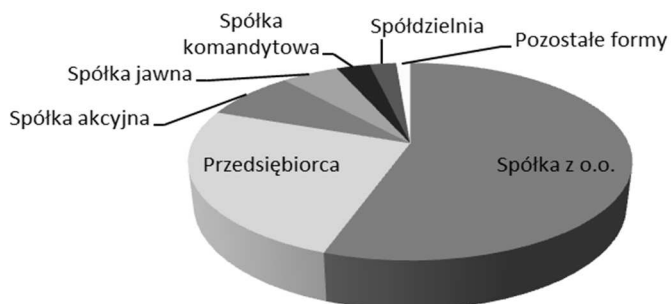
Prognozy dla gospodarki światowej wskazują, że 2016 rok będzie ostatnim z sześciu kolejnych lat spadku liczby upadłości. Szacuje się, że globalny indeks upadłości (*Global Insolvency Index GII*¹¹) wyniesie -4% wobec -14% w 2015 r. (rys. 3). Dla Polski przewiduje się dalszy spadek upadłości, chociaż w wolniejszym tempie w porównaniu do dwóch poprzednich lat.

Analiza danych o upadłości polskich przedsiębiorstw nie potwierdza prostej zależności pomiędzy koniunkturą, a upadłością, co świadczy o złożoności zjawiska. W polskiej rzeczywistości okresem wysokiej aktywności gospodarki towarzyszył jednocześnie wzrost liczby upadłości. Najliczniejszą grupę upadłych przedsiębiorstw stanowią spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (tabela 2, rys. 4).

Tabela 2. Liczba upadłości przedsiębiorstw według formy prawnej

Forma prawna	Liczba upadłości				Udział w % w 2014 r.
	2011	2012	2013	2014	
Spółka z o.o.	475	502	524	455	55,0
Przedsiębiorca	133	210	204	208	25,0
Spółka akcyjna	52	81	76	66	8,0
Spółka jawna	29	45	37	41	5,0
Spółka komandytowa	12	16	20	24	3,0
Spółdzielnia	18	20	15	19	2,5
Pozostałe formy	4	3	7	10	1,5
Razem	723	877	883	823	100,0

Źródło: Raport 2016, Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej, http://www.coig.com.pl/files/pliki/coig_raport_upadlosci_firm_2015.pdf, (marzec 2016).

Rysunek 4. Liczba upadłości przedsiębiorstw w 2014 r.

Źródło: Na podstawie danych z tabeli 2.

¹⁰ Euler Hermes Economic Outlook 2015-16, Economic Outlook no 1220-1221, September-October 2015, Business Insolvency Worldwide, <http://www.eulerhermes.com/mediacenter/news/pages/press-release-economic-outlook-2015-16-theinsolvency-u-turn.aspx>.

¹¹ Global Insolvency Index (GII) wskaźnik opracowany według metodologii międzynarodowej grupy ubezpieczeniowo-finansowej Euler Hermes.

Wzrost ryzyka bankructwa pociąga za sobą dodatkowe obciążenia zagrożonego przedsiębiorstwa w postaci kosztów trudności finansowych (koszty bezpośrednie, pośrednie bankructwa oraz koszty przedstawicielstwa)¹². Bezpośrednie koszty bankructwa obejmują opłaty sądowe oraz za doradztwo, koszty wyprzedaży majątku. Koszty pośrednie nie przybierają formy wydatków, ale odzwierciedlają utracone korzyści na skutek podejmowania działań zarządu usiłujących zahamować proces bankructwa. Do nich należy często sprzedaż produktów po zaniżonej cenie, sprzedaż majątku poniżej jego wartości, zaniechanie inwestycji, dostosowanie się do restrykcyjnych warunków narzuconych przez dostawców oraz kredytodawców. Koszty przedstawicielstwa wynikają z narastania konfliktu interesów pomiędzy nadzorem właścicielskim i akcjonariuszami, które ostatecznie skutkują utratą wartości rynkowej przedsiębiorstwa. Na gruncie ekonomii instytucjonalnej koszty trudności finansowych odpowiadają kategorii kosztów transakcyjnych, które w tym kontekście można zdefiniować jako koszty funkcjonowania i egzekwowania instytucji regulujących obrót gospodarczy.

3. Instytucje prawa restrukturyzacyjnego

Dotychczas obowiązujące prawo upadłościowe nie spełnia prawidłowo funkcji oczyszczania rynku z przedsiębiorstw niewypłacalnych, nie zapewnia przejrzystości procedur upadłościowych, marginalizuje problemy naprawcze koncentrując się na procesie upadłości¹³. Od 2016 r. nastąpiły zmiany w prawie upadłościowym, których przesłanką jest stworzenie możliwości naprawczych w przedsiębiorstwach będących dłużnikami niewypłacalnymi lub zagrożonymi niewypłacalnością, mających szanse na przezwycięzenie przejściowych trudności finansowych. Celem nowych regulacji określonych w ustawie jest zapobieżenie upadłości dłużnika przez podjęcie procesu restrukturyzacji na wniosek dłużnika, w drodze zawarcia układu z wierzycielami lub przeprowadzenia działań sanacyjnych pod nadzorem zarządcy¹⁴. Prawo restrukturyzacyjne chroni zadłużone przedsiębiorstwo zawieszając terminy płatności zobowiązań objętych układem, zawiesza postępowanie egzekucyjne, uniemożliwia wypowiedzenie umów zawartych wcześniej z wierzycielami. Propozycje układowe złożone przez dłużnika lub radę wierzycieli, nadzorcę sądowego lub zarządcę dotyczą odroczenia terminu płatności, rozłożenia długu na raty, redukcji zadłużenia lub jego zamiany na akcje lub udziały. Do przyjęcia układu wymagana jest zgoda większości wierzycieli.

Jednocześnie w związku z wprowadzeniem nowej ustawy dokonano dostosowania zmian przepisów w obowiązującej ustawie *Prawo upadłościowe*, której nazwę

¹² A. Duliniec, *Struktura i koszt kapitału w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 122.

¹³ E. Mączyńska, *Upadłości i ekonomiczna analiza prawa w kontekście ekonomii kryzysu. Podstawowe pytania i problemy badawcze*, SGH Warszawa 2011, http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KNoP/struktura/IFKiI/struktura/ZBnBP/konferencje/Documents/konf_parp_maczynska.pdf, (maj 2016).

¹⁴ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne, Dz.U. z 2015 r., Poz. 978, art. 3.

zmieniono na *Prawo upadłościowe i naprawcze*. Ustawa nakazuje prowadzenie postępowania upadłościowego i naprawczego „... aby roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu, a jeśli racjonalne względy na to pozwolą – dotychczasowe przedsięwzięcie dłużnika zostało zachowane”¹⁵, a wobec osób fizycznych będących przedsiębiorcami, w sposób umożliwiający rzetelnemu dłużnikowi uzyskanie możliwości oddłużenia¹⁶. Liberalizacja przepisów dotyczy warunków ogłaszania upadłości, tj. stwierdzenia niewypłacalności dłużnika. Staje się nim dłużnik, który utracił zdolność do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych, a za taki stan uznaje się opóźnienie w wykonywaniu swoich zobowiązań przekraczające okres 3 miesięcy¹⁷. We wcześniejszej definicji niewypłacalnego dłużnika nie określono terminu opóźnienia w spłacie zobowiązań, co pozwalało na wcześniejsze ogłoszenie upadłości.

Proces restrukturyzacji regulowany nową ustawą przewiduje cztery odrębne ścieżki postępowania obejmujące: postępowanie o zatwierdzenie układu, przyspieszone postępowanie układowe, postępowanie układowe, postępowanie sanacyjne.

Postępowanie o zatwierdzenie układu prowadzone jest przez nadzorcę układu wybieranego przez dłużnika, który kontroluje czynności dłużnika i jego przedsiębiorstwo, sporządza plan restrukturyzacyjny i wspólnie z dłużnikiem przygotowuje propozycje układowe z wierzycielami. Dłużnik samodzielnie zbiera głosy wierzycieli i przeprowadza głosowanie nad układem, co jest podstawą do złożenia wniosku w sądzie o zatwierdzenie układu.

Przyspieszone postępowanie układowe, podobnie jak postępowanie układowe prowadzone jest przez nadzorcę sądowego. Nadzorca sądowy zawiadamia wierzycieli o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, sporządza plan restrukturyzacji, dokonuje oceny propozycji układowych, pełni czynności doradcze i pośredniczy w procesie układu z wierzycielami, zabiegając o korzystny wynik głosowania zgromadzenia wierzycieli.

Postępowanie sanacyjne ma na celu poprawę sytuacji finansowej dłużnika i przywrócenie mu zdolności do wykonywania zobowiązań. Prowadzone jest pod nadzorem wyznaczonego przez sąd zarządcy wskazanego przez dłużnika na wniosek wierzycieli. Postępowanie sanacyjne daje zarządcy szerokie uprawnienia w zakresie kształtowania stosunków pracy oraz praw i obowiązków pracowników, umożliwia dłużnikowi odstąpienie od niekorzystnych umów¹⁸. Efektem tych działań ma być istotna poprawa kondycji finansowej przedsiębiorstwa.

Wybór ścieżki restrukturyzacji uzależniony jest od procentowego udziału wierzycieli należących do wierzycieli biorących udział w głosowaniu nad układem.

Przewartościowanie podejścia do dłużnika wyraża się w preferencji dla zachowania przedsiębiorstwa. Powodzenie ustawowo uregulowanego procesu restrukturyzacji w dużym stopniu zależy od prowadzącego postępowanie, tj. zarządcy lub

¹⁵ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. 2015 r., poz. 233, art. 2.1.

¹⁶ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, art. 2.1a. Przepis dodany po zmianach, obowiązujący od 2016 r.

¹⁷ Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, art. 11.

¹⁸ Ustawa prawo restrukturyzacyjne, art. 300.

nadzorcy sądowego, jego doświadczenia w przygotowaniu programu restrukturyzacji, propozycji układowych, kompetencji, talentu do negocjacji i skłonności wierzycieli do kompromisu.

Zakończenie

Wzmocnienie pozycji przedsiębiorcy dłużnika wobec jego wierzycieli stanowi nową filozofię podejścia do problemu upadłości. Na gruncie ekonomii neoklasycznej utrwalił się pogląd, iż upadłość jest naturalnym procesem w gospodarce rynkowej, oczyszczającym gospodarkę z podmiotów źle zarządzanych lub nieracjonalnie lokujących zasoby. Rozważania naukowe nad problemem upadłości koncentrują się na aspekcie finansowym i prawnym zjawiska, a marginalizują aspekt socjologiczny i sfery behawioralnej. Pomijają straty społeczne zmarnowanych zasobów zużytych na utworzenie oraz likwidację przedsiębiorstwa. Stworzenie szansy naprawy dla przedsiębiorstw, które przejściowo znalazły się w trudnej sytuacji finansowej pozwala wiele z nich uratować, zachować miejsca pracy i potencjalne źródło dochodów budżetów publicznych i gospodarstw domowych. Prawo restrukturyzacyjne nakłania wierzycieli do negocjacji i kompromisów, co stawia ich w gorszym położeniu, niż w poprzednim stanie prawnym. Praktyka pokaże, na ile nowe instytucje formalne będą skutecznym narzędziem zapobiegania upadłości oraz, czy nie stanowią zagrożenia dla bezpieczeństwa wierzycieli. Istotnym zabezpieczeniem interesów wierzycieli jest możliwość odmowy przez sąd wszczęcia postępowania, jeśli występują przesłanki wskazujące na prawdopodobieństwo ich pokrzywdzenia.

Skuteczność instytucji formalnych w tworzeniu bodźców do ochrony przedsiębiorstw z przejściowymi trudnościami, zagrożonych upadłością będzie zależała w dużym stopniu od dostosowania instytucji nieformalnych. Te jednak ulegają powolnemu procesowi ewolucji, ponieważ obejmują zmiany mentalności, są zakorzenione w kulturze, tradycji i utrwalonych wartościach etycznych. Relacje pomiędzy uczestnikami obrotu gospodarczego w naszej rzeczywistości obarczone są w dużym stopniu brakiem zaufania. Dostrzeżenie tego konfliktu jest odpowiedzią nowej ekonomii instytucjonalnej (NEI) na niedostatek teorii neoklasycznej w objaśnianiu nowych zjawisk gospodarczych. Paradygmat NEI wyróżnia wprowadzenie założenia o nielojalności, która jest nieodłączną cechą człowieka, determinującą proces kontraktowania.

Bibliografia

- Bednarski L., *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2007.
- Duliniec A., *Struktura i koszt kapitału w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
- Euler Hermes *Economic Outlook 2015-16*, Economic Outlook no 1220-1221, September-October 2015, Business Insolvency Worldwide, <http://www.eulerhermes.com/mediacenter/news/pages/press-release-economic-outlook-2015-16-theinsolvency-u-turn.aspx>, (maj 2016).
- Gabrusewicz W., *Podstawy analizy finansowej*, PWE, Warszawa 2007.

- Krajowy Standard Rewizji Finansowej 570 w brzmieniu Międzynarodowego Standardu Badania 570 (IAASB) Kontynuacja Działalności*, Załącznik nr 1.24 do uchwały Nr 2783/52/2015 Krajowej Rady Biegłych Rewidentów z dnia 10 lutego 2015 r.
- Lissowska M., *Instytucje gospodarki rynkowej w Polsce*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Mączyńska E., *Upadłości i ekonomiczna analiza prawa w kontekście ekonomii kryzysu. Podstawowe pytania i problemy badawcze*, SGH Warszawa 2011, http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KNoP/struktura/IFKiI/struktura/ZBnBP/konferencje/Documents/konf_parp_maczyńska.pdf, (maj 2016).
- Mączyńska E., Zawadzki M., *Dyskryminacyjne modele predykcji bankructwa przedsiębiorstw*, „*Ekonomista*” 2006, nr 2.
- Nowak E., *Analiza sprawozdań finansowych*, PWE, Warszawa 2014.
- Raport BIG, Indeks zatorów płatniczych BIG*, Biuro Informacji Gospodarczej InfoMonitor S.A., [WWW.big.pl/RaportBIG](http://www.big.pl/RaportBIG), (grudzień 2015).
- Raport upadłości firm 2016*, Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej, [online] http://www.coig.com.pl/files/pliki/coig_raport_upadlosci_firm_2015.pdf, (marzec 2016).
- Tokarski A., *Charakterystyka podstawowych rodzajów upadłości firm w edukacji przedsiębiorczości*, „*Przedsiębiorczość – Edukacja*” 2012 nr 8.
- Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne, Dz.U. z 2015 r., Poz. 978.
- Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. 2015r., poz. 233.
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych*, GUS, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/przedsiębiorstwa-niefinansowe/wyniki-finansowe-podmiotow-gospodarczych-i-vi-2014,11,11.html>, (marzec 2016).

Abstract

Institutions aimed at reducing the risk of bankruptcy of enterprises

The aim of the article is to analyze the phenomenon of bankrupt enterprises in Poland in the last 5 years and to assess the adaptive capacity of institutions to the changing economic realities. The study used data on the formation of the rate of payment gridlock BIG and Global Insolvency Index. Terms of economic activity are shaped by the institutional environment assessed on the basis of the adaptive capacity of institutions to new phenomena. The institutions meet this criterion if incentives created by these institutions lead to an increase in economic efficiency as well as minimize negative external factors. Payment gridlock and bankruptcy are major problems of Polish economy. Analysis of the data does not confirm a simple relationship between the condition of the business cycle and the bankruptcy of Polish companies, which testifies to the complexity of the phenomenon and the weakness of formal and informal institutions. New regulations of the restructuring law, implemented at the beginning of 2016, are an attempt to adapt them.

Keywords: bankruptcy of enterprises, restructuring law